

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษา

การศึกษาดนตรีในประเพณีงานศพกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านสบเป็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และเป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยา โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ ตลอดจนรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนวิธีการศึกษา ดังนี้

3.1 การเลือกพื้นที่การศึกษา

ผู้ศึกษาเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกศึกษาดนตรีในพิธีกรรมศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านสบเป็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในการศึกษาในครั้งนี้ โดยมีเหตุผลดังนี้

3.1.1 กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านสบเป็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ยังดำรงรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่าม้งไว้ได้เป็นอย่างดี ท่ามกลางอิทธิพลของสังคมเมืองที่เข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิต

3.1.2 กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบ้านสบเป็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีการใช้ดนตรีในการประกอบพิธีกรรมศพ และเป็นชุมชนที่ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับดนตรีในพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมาก่อน

3.1.3 ผู้ศึกษาปฏิบัติการสอนในโรงเรียนบ้านสบเป็ดซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีเขตพื้นที่บริการคือหมู่บ้านสบเป็ดเพียงหมู่บ้านเดียว และผู้ศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน จนเกิดความร่วมมือระหว่างผู้ศึกษา ผู้นำชุมชน และคนในชุมชน ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกในการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว

3.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

ในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อเก็บข้อมูลผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มีความสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งพิจารณาตามประเด็นการศึกษาดังนี้

3.2.1 ผู้นำชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านสบเป็ด ซึ่งประกอบด้วย

3.2.1.1 นายปราโมทย์ ว่างพิทักษ์ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

3.2.1.2 นายพรศักดิ์ แซ่หว่าง ผู้ใหญ่บ้าน

- 3.2.1.3 นายล้นไชย ยืนยงกุล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- 3.2.1.4 นายสวิทธิชัย คำวิวัฒนาพิบูล ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- 3.2.1.5 นายเหียง สันติการุณย์ ที่ปรึกษา
- 3.2.1.6 นายเชาว์ ศิริสัตยกุล ที่ปรึกษา
- 3.2.1.7 นายสมพงษ์ ยืนยงกุล ที่ปรึกษา
- 3.2.1.8 นายชนะ สันติการุณย์ กรรมการ
- 3.2.1.9 นายสมชาย แซ่ย่าง กรรมการ
- 3.2.1.10 นายไพโรจน์ แสงคำกุล กรรมการ
- 3.2.1.11 นางสุจิตรา แซ่ว่าง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3.2.1.12 นายภาณุวัฒน์ สกุลนัฐ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3.2.1.13 นายสันติภาพ แซ่คำ ประธาน อปพร.
- 3.2.1.14 นายสว่าง แสงคำกุล อปพร.
- 3.2.1.15 นายหวิธ แซ่ย่าง อปพร.
- 3.2.1.16 นายผ้าน แซ่ว่าง อปพร.

3.2.2 ผู้นำทางความเชื่อ (คนทรง)

เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีความเชื่อ ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ตลอดจนถึงการรักษาโรคโดยใช้พิธีกรรมทางไสยศาสตร์ หรือเรียกว่าการทำผี ซึ่งมีผู้นำทางความเชื่อ ดังนี้

- 3.2.2.1 นายกำเน็ง แซ่ย่าง อายุ 75 ปี
- 3.2.2.2 นายกั้งตุ่ แซ่ย่าง อายุ 70 ปี
- 3.2.2.3 นายจงเจื้อ แซ่ย่าง อายุ 65 ปี
- 3.2.2.4 นายเชี้ยหนัวะ แซ่ย่าง อายุ 77 ปี

3.2.3 ผู้บรรเลงดนตรีในพิธีกรรมศพประจำหมู่บ้าน

กลุ่มนี้เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ดนตรีในพิธีกรรมศพ ตลอดจนจนถึงทำนองเนื้อร้อง และการบรรเลงดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ซึ่งประกอบด้วย

- 3.2.3.1 นายเปา เฉลิมบุญฤทธิ์ อายุ 55 ปี
- 3.2.3.2 นายชนาธิป สันติการุณย์ อายุ 22 ปี
- 3.2.3.3 นายสุชาติ แซ่ย่าง อายุ 53 ปี
- 3.2.3.4 นายศุภกฤต กิตติสุขประเสริฐ อายุ 22 ปี

3.2.3.5 นายวังฉา แซ่ย่าง อายุ 45 ปี

3.2.3.6 นายจ๊ะฉัว แซ่ท้าว อายุ 46 ปี

3.2.4 กลุ่มชาวบ้าน

กลุ่มนี้เป็นผู้ให้ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา เศรษฐกิจ สังคมวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนถึงการปฏิบัติตนในสังคม และแนวทางปฏิบัติจารีต ในกระบวนการขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมศพ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้การเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่ม ประชากร ที่ศึกษาด้วยการสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมเป็นหลักสำคัญเพื่อรวบรวม รายละเอียดต่างๆ เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อให้เป็นการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา มุ่งเน้นศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาการดนตรี เริ่มแรกผู้ศึกษาได้สำรวจพื้นที่โดยการเข้าไปมีส่วน ร่วมในพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งหมู่บ้านสบเป็ด และได้พบเห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ม้งได้มีการใช้เครื่องดนตรีในการประกอบพิธีกรรมต่างๆเช่น พิธีกรรมทำผี พิธีกรรมรักษาโรคด้วย กระบวนการทางไสยศาสตร์ และพิธีกรรมศพซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ดนตรีเข้ามามีบทบาทอย่างมากใน พิธีกรรม เสียงดนตรีเป็นรากฐานที่มีผลต่อวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ วัฒนธรรมให้ปรากฏอยู่ใน สังคมปัจจุบัน ผู้ศึกษาเห็นว่าน่าจะนำสิ่งต่างในพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ทางด้านดนตรี ตลอดจนข้อมูลต่างๆ ที่น่าสนใจของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งมาศึกษาแล้วนำเสนอสู่สังคมในรูปแบบของ งานการศึกษาค้นคว้า การศึกษาดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ในครั้งนี่จึงเป็นการศึกษาและบันทึก เรื่องราวกลุ่มชาติพันธุ์ม้งเพื่อเป็นการศึกษาแนวทางให้เราสามารถมองเห็นวัฒนธรรมด้านดนตรีที่มี ผลต่อความเชื่อ และแสดงความเป็นตัวตนผ่านดนตรีให้สังคมทั่วไปได้ประจักษ์ ผู้ศึกษาได้มีโอกาส ในร่วมพิธีกรรมและเก็บข้อมูลในส่วนของกระบวนการขั้นตอนพิธีกรรมศพที่ดนตรีเข้ามามีส่วนร่วม ในพิธีกรรมเมื่อมีชาวบ้านเสียชีวิตเท่านั้น ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยนัก การเก็บข้อมูลส่วนใหญ่จึงได้จาก การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง มีความสนิท สนมคุ้นเคยระหว่างผู้ศึกษากับผู้นำในชุมชน ตลอดจนถึงชาวบ้านในหมู่บ้านสบเป็ด จึงทำให้การ เก็บข้อมูลโดยรวมส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ต้องการ การเข้าร่วมการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อศึกษา และสังเกต การซักถามและการสัมภาษณ์เพื่อทำความเข้าใจโดยกระทำซ้ำๆหลายๆ ครั้งเพื่อ ตรวจสอบข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลที่แน่นอนแล้วจึงนำข้อมูลไปวิเคราะห์ให้ได้ถูกต้อง สามารถถ่ายทอด ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำมาบันทึกรายละเอียดข้อมูลดนตรีในพิธีกรรมศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เผยแพร่ให้ผู้สนใจได้มีโอกาสศึกษาต่อไป

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้วิธีการบันทึกข้อมูลด้วยการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูล ภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึกข้อมูล แนวคำถาม กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกภาพและเสียง คอมพิวเตอร์เพื่อการบันทึกและจัดเก็บข้อมูล เขียนรายงานเพื่อนำเสนอผลการการศึกษาโดยใช้โปรแกรม Microsoft Word และ Microsoft Power point

3.5 การเรียบเรียงและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้ศึกษาได้ข้อมูลเอกสารภาคสนามแล้ว ผู้ศึกษาได้จัดเรียบเรียงข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นที่ศึกษาในรูปแบบของงานการศึกษาค้นคว้า โดยแบ่งออกเป็นบทต่างๆ และนำกรอบแนวคิดทฤษฎีดนตรีมาวิเคราะห์ดนตรีในพิธีกรรมศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านสบเป็ด อำเภอท่าวัง จังหวัดน่าน ว่ามีกระบวนการอย่างไร และวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีของบทเพลงในพิธีกรรม ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ

3.5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเอกสารและงานวิจัย

3.5.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

3.5.3 วิเคราะห์องค์ประกอบของดนตรีในแต่ละบทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมศพ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์เพลง นำมาวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.5.3.1 ระดับเสียงของทำนองเพลง

3.5.3.2 ช่วงเสียงของทำนองเพลง

3.5.3.3 เสียงหลักของวรรคเพลง

3.5.3.4 การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงและจังหวะ

3.5.3.5 อารมณ์ของเพลง

3.5.3.6 วิธีการบรรเลง

3.6 สรุปผลการการศึกษาและนำเสนอข้อมูล

การศึกษาเรื่องดนตรีในพิธีกรรมศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ผู้ศึกษาสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แล้วอภิปรายผล นำผลที่ได้มาพิจารณาเสนอเป็นประเด็นสำหรับนำไปใช้และศึกษาเพิ่มเติม จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มตามระเบียบการของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร และนำเสนอผ่านโปรแกรม และ Microsoft Power point ต่อคณะกรรมการ โดยจัดเรียงเนื้อหาเป็นบท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา
- บทที่ 4 ดนตรีในพิธีกรรมศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านสบเป็ด
- บทที่ 5 การวิเคราะห์เพลงในพิธีกรรม
- บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

3.7 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาใช้ระยะเวลาในการศึกษาเรื่องดนตรีในพิธีกรรมศพของกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บ้านสบเป็ด อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นเวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2555 ถึงเดือนมีนาคม 2556

3.8 ข้อจำกัดในการศึกษา

บ้านสบเป็ด หมู่ที่ 6 ตำบลผาตอ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นหมู่บ้านที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ม้งอาศัยอยู่ทั้งหมด การสื่อสารการใช้ภาษาในการสื่อสารระหว่างผู้ศึกษาและชาวบ้านมักมีอุปสรรคในการสื่อสาร เนื่องจากชาวบ้านบ้านสบเป็ดใช้ภาษาม้งในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จึงทำให้เกิดข้อจำกัดทางภาษา จึงอาศัยนายภุชณะกันย์ แซ่ย่าง นายชนาธิป แซ่ย่าง และนายเอกราช แซ่ย่างเป็นล่ามช่วยแปลเมื่อต้องสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่พูดภาษาไทยไม่ได้ และผู้ให้ข้อมูลที่พูดภาษาไทยได้บ้าง ต้องใช้เวลาพอสมควรในการสื่อสารและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ในการบันทึกเนื้อร้องของเพลงที่ศึกษา การออกเสียงของเจ้าของภาษาบางคำไม่สามารถเขียนเป็นภาษาไทยให้อ่านออกเสียงชัดเจนตามสำเนียงเจ้าของภาษาได้ ซึ่งผู้ศึกษาได้บันทึกเนื้อร้องภาษาม้งออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรตามหลักภาษาไทยให้ใกล้เคียงกับสำเนียงภาษามากที่สุด

ในการศึกษาดนตรีในพิธีกรรมศพนั้น มีความยากลำบากในการเก็บข้อมูลตามกระบวนการขั้นตอนของพิธีกรรมจริง เพราะการตายเป็นสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ และไม่ได้มีอยู่เป็นประจำเหมือนงานประเพณี หรือวันสำคัญอื่นๆ ฉะนั้นการเก็บข้อมูลหรือการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในพิธีกรรมศพจึงเป็นสิ่งที่หาโอกาสศึกษาได้ยาก และเมื่อมีโอกาสผู้ศึกษาจะต้องวางแผนการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี เพราะพิธีกรรมศพของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่แล้วจะมีเพียง 2-3 วันเท่านั้น